

ЖАРГОННАЯ ЛЕКСИКА Ў МОВЕ СУЧАСНАЙ МОЛАДЗІ

*Студэнты – Раманава В.А., 23 эт, 1 курс, АЭФ;
Сыркін І.К., 48 тс, 1 курс, ФТС*

Навуковы

кіраўнік – Платоненка А.В., ст. выкладчык

*УА “Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт”,
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анотацыя. У артыкуле разглядаецца апісанне жаргоннай лексікі ў структурна-тэматычным плане і вызначэнне яе месца ў маўленні чалавека.

Ключавыя словы: арго, жаргоны, тэматычны прынцып класіфікацыі, утварэнне і матывацыя жаргонных слоў, структура жарганізмаў.

Жаргонную лексіку складаюць групы слоў, зразумелыя толькі людзям аднолькавых ці блізкіх сацыяльных, прафесійных або бытавых інтарэсаў. Такія словы выкарыстоўваюцца замест агульнаўжывальных пераважна ў вуснай мове злачынцаў, салдат, студэнтаў, вучняў і іншых груп людзей. Напрыклад, пара «двойка» і пара «дзве гадзіны заняткаў», здуць «перапісаць заданне з чужой работы», зрэзацца «не вытрымаць экзамену, заліку». У мастацкіх творах часам можа сустракацца жаргонная і аргатычная лексіка, якая ўжываецца для моўнай характарыстыкі асобных персанажаў. Жарганізмы і аргатызмы – гэта іншыя назвы прадметаў, з’яў замест агульнавядомых. Слова «арго» паходзіць ад фр. «argot» – мова пэўных, замкнутых груп, якая ствараецца з мэтай моўнага адасаблення. Гэта ў асноўным спецыяльная або паасабліваму асвоеная агульнаўжывальная лексіка. «Жаргон» – ад фр. «jargo» – мова спецыяльнай або прафесійнай групы, якая адрозніваецца ад агульнаразмоўнай мовы асаблівым складам слоў і выразаў. Гэта ўмоўная мова, зразумелая толькі ў пэўным асяродзі, у ім шмат штучных, часам умоўных слоў і выразаў. З цягам часу, асабліва ў XX-XXI стст., паскараецца тэмп жыцця. Адпаведна расце слоўнікавы запас, бо кожнаму новаму паняццю павінна адпавядаць як мінімум адно слова. Адпаведна пашыраецца слоўнік. У сувязі з хуткім ростам масавых камунікацый былі пададзены тысячы новых слоў, якія паказваюць палітычныя і сацыяльныя змены. Новыя словы ўзнікаюць і для таго, каб узнавіць старыя паняцці. Сацыяльныя дыялекты беларускай мовы падзяляюцца на тры вялікія групы: арго, жаргоны і ўмоўна-прафесійныя словы. Жаргоны бываюць класавы-праслоеныя, вытворныя, маладзёжныя, жаргоны групавыя людзей

па інтарэсах і захапленнях. У асноўнай частцы лексемы маладзёжнага жаргону можна раскласіфікаваць паводле тэматычнага прынцыпу.

Канкрэтна-прадметныя найменні:

1. назвы абутку: калёсы, педалі «абутак увогуле», буцалы «спартыўны абутак»;

2. назвы ежы і пітва: закусь, хаўчык, пайка «ежа ўвогуле», гам, жова «жвачка», шампунь «шампанскае», вадзяра «гарэлка»;

3. назвы грашовых адзінак: бабкі, мані, капуста, дзевяняныя «грошы ўвогуле», зялёныя «долары ЗША»;

4. Назвы транспартных сродкаў: тачка, матор «аўтамабіль», жалязяка «трамвай», лунаход «міліцэйская машина», пчолка «хуткая дапамога»;

5. назвы частак цела чалавека: капыты, ласты, кастылі «ногі», граблі, лапы «рукі», заточка, морда, рыла, рэпа, хара, табло, пранік «твар», маргалы, лыпы «вочы», рубільнік, паяльнік, шнобель, пятак «нос», лакатары «вушы»;

Асобную групу сярод жарганізмаў складаюць назвы асоб:

1. назвы дзяўчат і хлопцаў: каза, фікса, герла, чувіха, фраер, кент, чувак, біч, качок, лом, шланг, дзяцел, балда, дурань, шпала, алень;

2. найменні асоб паводле прафесіі, роду заняткаў: мент, фараон, мільтон «міліцыянер», белка «настаўніца беларускай мовы і літаратуры», вучылка «настаўнік», шасцёрка «даносчык», завучка «выдатнік»;

3. назвы дзеянняў і працэсаў: а) дзеясловы руху і перамяшчэння: тусавацца, грабціць «ісіці», канаць, часаць, кавыляць, адваліць, адвянуць «адыходзіць»; б) дзеясловы маўлення: грузіць, гнаць, пудрыць мозгі, вешаць «хлусіць»; в) дзеясловы і прыслоўі, якія ўказваюць на эмоцыі чалавека: ржаць, лахаць «смяяцца», класна, супер, крута, прыкольна «добра», задрала «надакучыла».

Жарганізмы паводле структуры можна падзяліць на дзве групы: вытворныя і невытворныя. Да вытворных адносяцца адзінкі, якія ўтварыліся з дапамогай словаўтваральных сродкаў або шляхам спрашчэння, скарачэння, усячэння слоў, а таксама шляхам наўмыснай гукавой змены ў абліччы слова: мабіла, заточка, друган, класны, хлябала, калаш. Да невытворных жарганізмаў адносяцца словы, што ўзніклі шляхам метафарызавання значэння. Шэраг гэтых слоў матываваны функцыянальнай прыкметай: пушка, ствол «пісталет», тачка «аўтамабіль», куратнік «інтэрнат». Некаторыя жарганізмы матывуюцца знешняй формай прадмета: шайба, калёсы «таблеткі», пяро «нож» і інш. Моладзь прыцягвае ў жарганізмах незвычайнасць маўлення, эмацыянальна-экспрэсіўная афарбоўка. Выкарыстанне жаргоннай лексікі вельмі актуальнае для сучаснага пакалення. Было вылучана, што адной з крыніц папаўнення слоўнікавага запаса моладзі з'яўляюцца творы мастацкай літаратуры.

Словы жаргоннай лексікі мы можам сустрэць у творах, якія ўведзены ў склад школьнай праграмы. Так, напрыклад, пры вывучэнні трагікамедыі А. Макаёнка – «Зацюканы апостал» мы чытаем наступнае: –... Разуй вочы!... Дакладна перакласці – раздзелі, агалілі... і інш.

Вывучыўшы маладзёжны жаргон і прычыны яго бытавання, старэйшаму пакаленню будзе лягчэй устанаўліваць кантакт з моладдзю, весці барацьбу за культуру маўлення і моўных паводзін.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Бондалетов, В.Д. Белорусские аргы в их отношении к аргы русским и украинским / В.Д. Бондалетов // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў.

2. Уласевіч, В.І. Слоўнік новых слоў беларускай мовы / В.І. Уласевіч, Н.М. Даўгулевіч. – Мінск, 2009. – 448 с.

3. Слоўнік моладзевага слэнгу. [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: http://anatol.v.narod.ru/dadatkoviya_materiyali_pa_belaruskai_move/.